

การประเมินผลและการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์
สื่อโรคติดต่อหน้าโดยแมลง

สุภาสรา ชุนศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

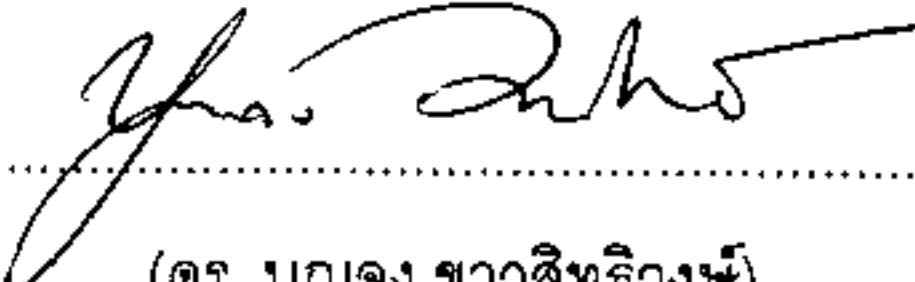
พ.ศ. 2547

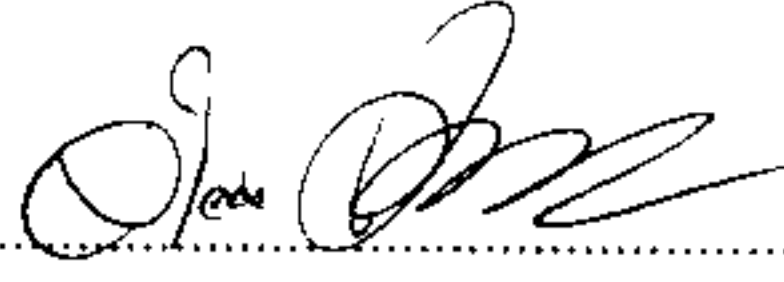
การประเมินผลและการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์
สื่อโรคติดต่อ นำโดยแมลง
สุภัทรา ชุนศรี
สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา

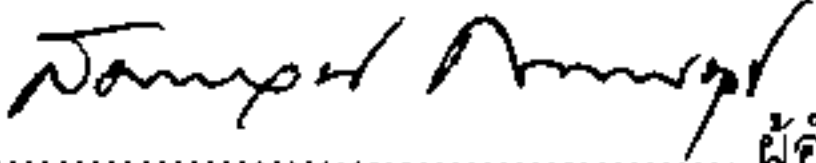

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... ประธานกรรมการ
(ดร. ธวัชชัย ศุภดิษฐ์)

รองศาสตราจารย์ .... กรรมการ
(ดร. บุญจง ชาวสิทธิวงษ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... กรรมการ
(ดร. จำลอง โพธิ์บุญ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .... ผู้อำนวยการ
(ดร. สมพจน์ กรรณนุช)

วันที่ 28..... กันยายน พ.ศ. 2547

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	การประเมินผลและการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ สื่อโรคติดต่อฯ โดยแมลง
ชื่อผู้เขียน	:	นางสาวสุภัทรา ชุนศิริ
ชื่อปริญญา	:	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	:	2547

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการใช้สื่อประชาสัมพันธ์โรคติดต่อฯ โดยแมลง (โรคไข้เลือดออก โรคมาลาเรีย โรคเท้าช้าง และโรคสครับไทฟัส) ในรูปแบบเดิม และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์โรคติดต่อฯ โดยแมลงให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรชายหญิงทั่วไปที่มีอายุระหว่าง 15 – 80 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดตามแนวเขตชายแดนฝั่งตะวันตกของประเทศไทย 10 จังหวัด จำนวน 120 ตัวอย่างต่อจังหวัด แบ่งเป็นเขตเทศบาลและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างละ 60 ตัวอย่าง รวมกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่สุ่มเก็บทั้งสิ้น 1,200 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน ซึ่งประมวลผลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS)

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมหรือนิทรรศการเกี่ยวกับโรคติดต่อฯ โดยแมลงทั้ง 4 โรค แต่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันและได้รับอุปกรณ์สื่อเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก โรคมาลาเรีย และโรคเท้าช้าง ยกเว้น โรคสครับไทฟัสหรือไข้ไธออนที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับ โดยได้รับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล/สถานอนามัย และอสม. ตามลำดับ ส่วนอุปกรณ์สื่อข่าวสารที่ส่วนใหญ่ได้รับ คือ แผ่นพับ รองลงมา คือ คู่มือ/หนังสือ โดยเห็นว่ามีเหมาะสมดีอยู่แล้วทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบและสีสันทัน สำหรับการวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ พบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยการอบรมเกี่ยวกับโรคติดต่อฯ

(4)

โดยแมลง คือ การเป็นนักเรียน/นักศึกษา 2) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับโรคติดต่อมาโดยแมลง คือ การเป็นนักเรียน/นักศึกษา (โรคไข้เลือดออก) อาชีพ (โรคมาลาเรียและโรคเท้าช้าง) รายได้ (โรคสครับไทฟัส) 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อมาโดยแมลงมากที่สุด คือ การรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลง 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเกี่ยวกับโรคติดต่อมาโดยแมลงมากที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโรคติดต่อมาโดยแมลง 5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงมากที่สุด คือ การรับอุปกรณ์สื่อ (โรคไข้เลือดออกและโรคมาลาเรีย) ความรู้ความเข้าใจ (โรคเท้าช้าง) และทัศนคติ (โรคสครับไทฟัส)

แนวทางการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์โรคติดต่อมาโดยแมลง คือ 1) ควรเน้นการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่ประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด เช่น สื่อทางโทรทัศน์ หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ และวิทยุ เพื่อสื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายแบบวงกว้าง 2) ผลสัมฤทธิ์ของการให้ความรู้ควบคู่กับความบันเทิง โดยพัฒนาในแนวเน้นการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตนในการป้องกันควบคุมโรค 3) เพิ่มการผลิตอุปกรณ์สื่อประเภทเทปคลาสเซ็ท วีดีโอ ซีดีทั้งในรูปแบบละครและเพลงที่มีทั้งภาพและเสียงประกอบ เพื่อช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติที่ถูกต้อง และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคติดต่อมาโดยแมลงมากขึ้น 4) นำบุคคลที่มีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ หรือเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เช่น นักแสดง นักร้อง นักกีฬา หรือบุคลากรทางการแพทย์ มาร่วมในการให้ความรู้หรือประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติผ่านทางสื่อและอุปกรณ์สื่อ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดและโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความสนใจดีขึ้น 5) ควรนำอุปกรณ์สื่อต่าง ๆ เผยแพร่ยังช่องทางสื่อ เช่น หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านหรือเสียงตามสายของเทศบาล อาสาสมัครสาธารณสุข ตลอดจนโรงพยาบาล ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงหรือหน่วยควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลง เป็นต้น อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 6) นำกระบวนการตลาดเชิงสังคม (Social Marketing) มาประยุกต์ใช้ และด้วยแนวทางต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้การใช้สื่อประชาสัมพันธ์โรคติดต่อมาโดยแมลงได้รับความสนใจและมีโอกาสประสบความสำเร็จในการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้ อันนำมาซึ่งจิตสำนึกและทัศนคติที่ถูกต้อง โดยสามารถนำไปสู่การจูงใจให้เกิดการปฏิบัติในการควบคุมป้องกันโรคได้

ABSTRACT

Title of Thesis : Evaluation and development of public relation of
Vector - Borne diseases
Author : Miss Supatsara Khunsri
Degree : Master of Science (Environmental Management)
Year : 2004

The objectives of this research were to evaluate the using of public relations media of vector - borne diseases (Dengue Haemorrhagic Fever, Malaria, Lymphatic Filariasis and Scrub Typhus) and present the method/way of development of campaign pattern of vector borne diseases to be more effective. One thousand – two hundred of population living in 10 western border provinces of Thailand ageing between 15 – 80 years old was randomly selected for investigation. One hundred – twenty sampling of each province was sampled from municipality (60 samples) and Tambol Administration Organization (60 samples) areas. The questionnaires were used as tool for data collection. Frequency, Mean, Percentage, Standard Deviation and Stepwise Multiple Regression Analysis were employed for the analysis of the data and SPSS Program was used for data processing.

The results of the study revealed that most samples never participate in the trainings and activities/exhibition about the 4 vector - borne diseases. The most of people received information about Dengue Haemorrhagic Fever, Malaria and Lymphatic Filariasis diseases; whereas, most of them never received the information about Scrub Typhus diseases. Most information came from television followed by hospital officers and village public health volunteers, respectively. They received the information mostly through leaflets, while the second most received media were manuals/books which were suitable in terms of content, form and color. For the analysis of the importance of factors found that 1) Personal factor having positive influence on acknowledging information by the vector - borne diseases training was

being student. 2) Personal factors having positive influence on acknowledging information by participation in activity about the vector - borne diseases were being student (Dengue Haemorrhagic Fever), occupation (Malaria and Lymphatic Filariasis) and income (Scrub Typhus). 3) Factor having the most influence on knowledge/understanding of the vector - borne diseases was receiving information about preventive and controlling the diseases campaign. 4) Factors having the most influence on the practices of people on controlling and preventing the vector - borne diseases were receiving information (Dengue Haemorrhagic Fever and Malaria), knowledge/understanding (Lymphatic Filariasis) and attitude (Scrub Typhus).

The methods/ways of developing the public relations of vector - borne diseases model were 1) Emphasis on the production of public relation media being in the most attention of people, such as television, broadcasting station, radio broadcasting, newspaper and radio to communicate directly and widely to target group 2) Mix harmoniously between knowledge and entertainment, and stimulate the practices of people on controlling and preventing the diseases. 3) Increase the production of media such as cassette tape, V.D.O. and C. D both dramas and songs to add knowledge, understanding and right attitudes, including stimulate the practice of people on preventing the diseases. 4) Bring reliable and well - known public figures to provide knowledge or public relations to encourage the practices through media that will help attracting and persuading people to be more interest. 5) Publicizing the media through media channels such as broadcasting station, radio broadcasting, village public health volunteers, including hospital Center of vector - Borne diseases, etc. continuously and regularly 6) Applying social marketing with the methods mentioned above will help public relations media of vector - borne diseases receiving interest and being success in encouraging knowledge among people. This will create right conscious and attitudes that can lead to motivation for the practices of people on controlling and preventing the diseases.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประเมินผลและการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์สื่อโรคติดต่อหน้าโดยแมลง สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยพลังความตั้งใจที่เปี่ยมล้น อันนำมาซึ่งประสบการณ์ในการทำงานวิชาการที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญจง ชาวสิทธิวงษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำลอง โพธิ์บุญ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาและแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ด้วยความเมตตา จนหล่อหลอมให้ผู้วิจัยมีความคิดที่เป็นระบบและมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในเขตเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และประชาชนผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จนทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ การจัดการสิ่งแวดล้อมรุ่น 7 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการร่วมเดินทางไปกับผู้วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามในหลายจังหวัด โดยเฉพาะคุณระพี ผลพานิชย์ สำหรับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้โปรแกรม SPSS

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสกลทิพย์ และคุณแม่หทัยรัตน์ ชุนศรี ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ ซึ่งเป็นทั้งกำลังใจ แรงบันดาลใจ และแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด ทั้งนี้คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้คุณพ่อคุณแม่ และครู อาจารย์ทุกท่าน

ท้ายสุด ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะนำความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติต่อไป

สุภัศรา ชุนศรี

กันยายน 2547